

Sammanfattning

En busschaufför vid ett större transportföretag återkommer efter en längre tids sjukskrivning till arbetsplatsen för arbete på halvtid. Han är då av medicinska skäl förhindrad att köra buss, men står till förfogande för andra arbetsuppgifter som utförs hos arbetsgivaren. Arbetsgivaren anser emellertid att det saknas möjlighet att erbjuda arbetstagaren sådana arbetsuppgifter. I tvist om arbetstagarens rätt till lön under den aktuella tiden uppkommer särskilt fråga om betydelsen av att arbetsgivaren har åsidosatt sin skyldighet att vidta åtgärder i syfte att rehabilitera arbetstagaren.

ARBETSDOMSTOLENDOM
2003-05-21
StockholmDom nr 44/03
Mål nr A 123/02 och
A 139/02**Mål nr A 123/02****KÄRANDE**

Bussarbetsgivarna, Box 1621, 111 86 STOCKHOLM

Ombud: chefsjuristen Pia Schöldström, TransportGruppen TGS Service AB,
adress som ovan**SVARANDE**

Svenska Kommunalarbetareförbundet, Box 19039, 104 32 STOCKHOLM

Ombud: förbundsjuristen Bo Ericson, LO-TCO Rättsskydd AB, Box 1155,
111 81 STOCKHOLM**Mål nr 139/02****KÄRANDE**

Svenska Kommunalarbetareförbundet

Ombud: förbundsjuristen Bo Ericson

SVARANDE

1. Bussarbetsgivarna

2. Linjebuss Sverige Aktiebolag, 556042-4391, Box 1820, 171 24 SOLNA

Ombud för båda: chefsjuristen Pia Schöldström

SAKEN

lönefordran m.m.

Mellan Bussarbetsgivarna och Svenska Kommunalarbetareförbundet gäller varandra i allmänhet avlösande kollektivavtal, det s.k. bussavtalet. Linjebuss Sverige Aktiebolag är medlem i Bussarbetsgivarna och är därmed bundet av bussavtalet.

K.E., som är medlem i förbundet, anställdes år 1996 som busschaufför hos bolaget. Han var på grund av hjärtbesvär helt sjukskriven under tiden den 2 augusti 2000 - den 15 mars 2002. Under tiden den 16 mars - den 30 april 2002 var han sjukskriven på halvtid. Han vistades då under viss tid varje dag på arbetsplatsen utan att tilldelas några arbetsuppgifter. Mellan parterna har uppstått tvist huruvida K.E. är berättigad till lön för denna tid. Parterna har förhandlat såväl lokalt som centralt utan att kunna enas i frågan.

Bussarbetsgivarna har väckt talan mot förbundet i mål A 123/02 och har därvid yrkat att Arbetsdomstolen skall fastställa att bolaget inte är skyldigt att till K.E. utge lön avseende den omtvistade tiden.

Förbundet har i mål A 139/02 yrkat att Arbetsdomstolen skall förplikta bolaget att

1. till K.E. utge *dels* lön med 3 726 kr för mars 2002 jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 mars 2002, *dels* lön med 8 613 kr för april 2002, alternativt lön med 2 583 kr avseende tiden den 1 - 8 april 2002, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 25 april 2002 till dess betalning sker, *dels* allmänt skadestånd för kollektivavtalsbrott med 25 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 11 juli 2002 (dagen för delgivning av stämningen), *dels* allmänt skadestånd för brott mot grunderna för lagen om anställningsskydd med 100 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 11 juli 2002,

2. till förbundet utge allmänt skadestånd för kollektivavtalsbrott med 50 000 kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 11 juli 2002.

Parterna har bestritt varandras yrkanden.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader.

Målen har handlagts gemensamt i Arbetsdomstolen. Till utveckling av sin talan har parterna anfört i huvudsak följande.

Förbundet

Linjebuss Sverige Aktiebolag är ett av de största bussbolagen i Sverige med ett stort antal driftställen runt om i landet. Bolaget är indelat i regioner. I Östergötlandsregionen har bolaget driftställen i Kisa, Finspång, Åtvidaberg, Motala, Tjällmo, Mjölby, Ödeshög, Norrköping och Linköping.

Förbundets medlem K.E. anställdes hos bolaget som busschaufför år 1996 med stationering i Kisa. Han var helt sjukskriven under tiden den 2 augusti 2000 - den 15 mars 2002 på grund av hjärtbesvär. Han undergick medicinsk behandling samt i mars 2001 en större hjärt- och kärloperation. Under den tid K.E. var helt sjukskriven vidtog bolaget inga åtgärder i syfte att rehabilitera honom och underlätta hans återkomst till arbetslivet.

Den 26 februari 2002 fick K.E. ett brev med besked från den behandlande läkaren om att han var så pass återställd att han kunde återgå i arbete på 50-75 procent av heltid. I brevet angav läkaren att ”busskort torde det inte vara möjligt att du får inneha, och därmed blir det givetvis bekymmer för arbetet”. Sedan K.E. kontaktat läkaren fick han muntligt besked om att han hädanefter skulle bli sjukskriven endast på halvtid. Han fick också besked om att han skulle kontakta försäkringskassan och sin arbetsgivare rörande rehabiliteringen. Med anledning därav tog K.E. i början av mars 2002 kontakt med försäkringskassan och sin arbetsledare, platschefen M.J..

Den 14 mars 2002 anordnade försäkringskassan ett rehabiliteringsmöte angående K.E.. Vid mötet deltog, förutom K.E. själv, en representant för försäkringskassan samt företrädare för bolaget och förbundets lokala organisation. Det konstaterades att K.E. nu enligt ett läkarintyg den 12 mars

2002 kunde återgå i arbete på halvtid, fyra timmar om dagen, under tiden den 16 mars - den 30 april 2002. Det konstaterades vidare att den medicinska behandlingen inte var avslutad och att läkarens brev till K.E. den 26 februari var svårtolkat såvitt gällde hans behörighet att i fortsättningen köra buss. Man försökte finna olika lösningar för K.E.. Bolagets företrädare framförde mycket bestämt att det inte fanns några andra arbetsuppgifter än att köra buss. K.E. erbjöds av bolaget att säga upp sig själv mot löfte om ekonomisk ersättning under den kortare tid som krävdes för att täcka karensen för ersättning från arbetslöshetskassan. Mötet avslutades med att bolaget åtog sig att undersöka omplaceringsmöjligheterna. K.E. skulle återkomma med klart besked om sina möjligheter att köra buss.

K.E. besökte arbetsplatsen den 15 mars 2002 för att berätta att han skulle börja arbeta på halvtid från och med den 18 mars 2002. Även vid detta samtal förklarade M.J. att bolaget inte hade några arbetsuppgifter att erbjuda K.E. förutom busskörning, men att han var välkommen att ändå vara på arbetsplatsen. Bolaget presenterade samma dag en skriftlig omplaceringsutredning som utmynnade i slutsatsen att det inte fanns några arbetsuppgifter för K.E. förutom bussförararbete. Denna omplaceringsutredning var ett hastverk som tillkommit utan medverkan av K.E. eller förbundet. I utredningen undersöktes endast förekomsten av lediga befattningar. Andra möjligheter att finna uppgifter för K.E. berördes inte. Förteckningen upptog inte ens samtliga arbetsplatser inom regionen.

K.E. infann sig på arbetsplatsen måndagen den 18 mars 2002 och var där mellan kl. 08.00 och 12.00. Han fortsatte att närvara på arbetsplatsen under fyra timmar om dagen under tiden t.o.m. den 30 april, dvs. den tid för vilken lön yrkas i målet. M.J. klagade den 18 mars återigen att bolaget inte hade möjlighet att erbjuda K.E. några arbetsuppgifter. Han fick underteckna en handling som bolaget redan hade förberett och som innehöll bl.a. att han inte kunde utföra arbete som busschaufför men väl uppgifter som tvättning, städning och reparationer.

Den 28 mars 2002 hölls nästa rehabiliteringsmöte. Det var fortfarande oklart huruvida K.E. skulle kunna köra buss med eller utan passagerare eftersom han inte hade lyckats få kontakt med läkaren. Bolaget hade inte gjort någon ytterligare utredning om möjligheterna att erbjuda andra arbetsuppgifter än busskörning för K.E.. Vid mötet ifylldes en särskild blankett avseende rehabiliteringsutredning. Detta gjordes i all hast av bolagets företrädare sedan frågan om rehabiliteringsutredning tagits upp från den fackliga sidan. Detta var givetvis inte någon slutlig rehabiliteringsutredning, utan snarast inledningen på en sådan utredning. I handlingen anfördes från bolagets sida bl.a. att det saknades möjligheter att bereda K.E. sysselsättning om han inte fick tjänstgöra som bussförare. Bolaget hade dock inte tagit slutlig ställning till rehabiliteringsfrågan, dvs. rehabiliteringsutredningen var ännu ej slutförd. Av rehabiliteringsutredningen framgår att bolaget var berett att vidta vissa anpassningsåtgärder för K.E. under förutsättning att han kunde köra buss. Från den fackliga sidan anfördes vid mötet att det fanns arbetsuppgifter vid bolaget för vilka det inte krävdes körkort för buss, bl.a. i verkstaden i Linköping. Mötet avslutades utan att det hade skapats någon ytterligare

klarhet om K.E:s förhållanden. Parterna var inställda på att fortsätta rehabiliteringsutredningen.

Först den 4 april 2002 fick K.E. kontakt med sin läkare. Han fick då klart för sig att det var uteslutet för honom att köra buss. Samtalet med läkaren resulterade också i att han fick en kopia på ett läkarintyg den 12 mars 2002 som hade sänts till arbetsförmedlingen. K.E. kontaktade därefter arbetsförmedlingen. Han kontaktade även M.J. och lämnade denne en kopia på läkarintyget. I detta läkarintyg anges klart att K.E. inte får körkort för buss eller tung lastbil och att han således inte kan återgå till sin gamla arbete som busschaufför. Det angavs också att K.E. kunde återgå i annat arbete på 50-75 procent. Intyget kom alltså fram först efter det att det hade hållits två rehabiliteringsmöten.

K.E. underrättades den 8 april 2002 om uppsägning av personliga skäl. Samma dag varslades förbundet. Den 26 april 2002 hölls överläggning i uppsägningsfrågan. Från den fackliga sidan anfördes då att rehabiliteringsutredningen beträffande K.E. inte var slutförd och att det fanns arbetsuppgifter som han kunde utföra utan körkort för buss. Bolagets företrädare uppgav att det saknades lediga befattningar som kunde komma i fråga för K.E:s del. Vid den centrala tvisteförhandlingen den 20 juni 2002 förklarade dock bolaget att det inte fanns tillräckliga skäl för en uppsägning. Uppsägningsfrågan förföll därmed.

Den 14 maj 2002 blev K.E. ombedd att kontakta verkstadschefen vid bolaget O.E. angående ett eventuellt arbete vid verkstaden. De hade den 15 maj ett samtal vid vilket K.E. visade olika betyg som visade vilken utbildning och erfarenhet han hade av betydelse för arbete som mekaniker. Samtalet mynnade ut i att K.E. erbjöds att arbeta som fastighetsskötare vid verkstaden under tiden den 10 juni - den 9 augusti 2002. K.E. accepterade detta erbjudande. Emellertid blev K.E. på kvällen den 15 maj 2002 kontaktad av en annan läkare än den tidigare omnämnde behandlande läkaren. Läkaren förklarade att K.E:s hälsotillstånd var sådant att han måste sjukskrivas på heltid. K.E. blev sjukskriven på heltid med verkan redan från den 1 maj 2002. På grund av att sjukskrivningen fortsatte kom han aldrig att utföra arbetet som fastighetsskötare. Sedan början av mars 2003 arbetsprövar han dock hos bolaget med sådana arbetsuppgifter.

K.E. har sammanfattningsvis stått till bolagets förfogande för rehabilitering och arbete under tiden den 18 mars - den 30 april 2002. K.E. kunde utföra allt arbete förutom att köra buss, vilket han ju inte fick. Det beror på bolagets bristande rehabiliteringsåtgärder att K.E. inte har kunnat sysselsättas. Han har därför rätt till lön. Med anledning av att bolaget inte har utgett lön i enlighet med gällande bestämmelser i bussavtalet skall bolaget förpliktas utge dels lönebeloppen, dels allmänt skadestånd till K.E. och förbundet.

Förbundets inställning är att bolaget inte har fullgjort sitt rehabiliteringsansvar och att den nu uppkomna situationen har uppkommit på grund av det. Enligt 22 kap. 3 § lagen om allmän försäkring skall en arbetsgivare i samråd med den försäkrade klarlägga dennes behov av rehabilitering och, om det

inte är obehövligt, påbörja en rehabiliteringsutredning när den försäkrade har varit frånvarande från sitt arbete under längre tid än fyra veckor. Detta skall göras oavsett om det fortfarande pågår medicinsk behandling. Arbetsgivaren kan utse en kontaktperson för att få kunskap om arbetstagarens problem. Det är bolagets skyldighet att underlätta arbetstagarens återgång i arbete. En arbetsgivare skall ha rutiner som kan följas i ärenden av detta slag. I K.E:s fall har det inte varit obehövligt att göra en rehabiliteringsutredning. Bolaget har trots detta inte gjort någon sådan utredning, vilket strängt taget skulle ha gjorts redan under hösten 2000. Under K.E:s långvariga sjukskrivning på heltid fram till mars 2002 vidtog bolaget ingen åtgärd i syfte att hålla sig informerat om hans situation och underlätta hans återgång i arbete. Ingen rehabiliteringsutredning har vidtagits förutom vad som nämnts om att bolagets företrädare vid sammanträdet den 28 mars 2002 fyllde i ett av försäkringskassans standardformulär. Om bolaget hade varit informerat om K.E:s förhållanden hade bolaget på ett helt annat sätt än som nu blev fallet kunnat underlätta hans återgång i arbete. När K.E. återkom till arbetsplatsen den 18 mars 2002 saknade bolaget helt beredskap för att sysselsätta honom. Det kan i sammanhanget nämnas att den behandlande läkaren redan den 13 juni 2001 gjorde en anteckning i sjukjournalen om att K.E. ”givetvis inte kommer att kunna återgå i arbete som chaufför”. Om bolaget hade fullgjort sina skyldigheter i rehabiliteringshänseende under K.E:s sjukskrivning och hållit sig à jour med utvecklingen hade beskedet i körkortsfrågan inte behövt komma som en överraskning i mars 2002.

Eftersom bolaget under den tid som K.E. var helt sjukskriven inte vidtog någon åtgärd i rehabiliteringssyfte hade bolaget alltså inför K.E:s återgång i arbete på halvtid ingen beredskap för att sysselsätta honom. De möjligheter och förslag till lösningar som förelegat har bolaget underlåtit att undersöka och pröva. I en arbetsgivares rehabiliteringsansvar ligger att arbetsgivaren tillsammans med fackförbundet och den berörde arbetstagaren gör en systematisk och noggrann utredning av rehabiliterings-, anpassnings- och omplaceringsåtgärder. Bolaget har inte tagit detta ansvar. Den utredning som påbörjades vid rehabiliteringsmötet den 14 mars 2002 avbröts den 8 april genom det inledda uppsägningsförfarandet utan att rehabiliteringsgruppen hade fått möjlighet att slutligt ta ställning till rehabiliteringsfrågan.

På grund av det anförda är K.E. berättigad till lön under hela den tid då han stod till bolagets förfogande för arbete på halvtid. I andra hand görs gällande att det i vart fall har ålegat bolaget att utge lön till K.E. under den tid efter hans återkomst till arbetsplatsen då bolaget medverkade till rehabiliteringsutredningen i syfte att lösa frågan, dvs. under tiden den 18 mars – den 8 april 2002. Lönen för den tiden uppgår till (3 726 + 2 583=) 6 309 kr.

Enligt förbundets uppfattning hade bolaget tid på sig att utreda vad K.E. skulle sysselsättas med efter det att han kom tillbaka till arbetet. Förbundets inställning är att det hade varit möjligt att bereda K.E. arbete både i Kisa och i Linköping. När Kisa blev en egen enhet i början av år 2002 gjordes en omorganisation som innebar att det inrättades nya tjänster. Ett arbete som garagevakt hade då kunnat erbjudas K.E.. Vidare fanns det i Linköping en tjänst som verkmästare som blev besatt i maj 2002 men som förklarats ledig

redan i januari samma år. I Linköping förekommer vidare ett större antal garagevaktstjänster och därmed möjlighet att finna lösningar. I nära anslutning till den i målet aktuella perioden tillsattes två nya tjänster samt två vikariat för långtidssjukskrivna garagevakter. För dessa hade K.E. kunnat komma i fråga. I verkstaden i Linköping förekom ett flertal olika arbetsuppgifter som inte förutsätter att arbetstagaren kör buss utanför området. Det förekommer även mekanikerarbete på lagret och i smörjhallen, liksom uppgifter avseende rampvakt, städning, tvätt och renovering av bromsbackar samt olika former av kringjobb för att bistå reparatörerna. Även arbetsuppgifter som fastighetsskötare hade kunnat komma i fråga.

Förbundet har slutligen den uppfattningen att bolaget med sin passiva och negativa hållning framkallat en situation i syfte att förmå K.E. att själv lämna anställningen. Det föreslogs som nämnts vid rehabiliteringsmötet den 14 april 2002 att han självmant skulle lämna anställningen mot en mindre ekonomisk ersättning. Bolaget har med sitt beteende mot K.E. direkt eller indirekt syftat till att skilja honom från sin anställning. Enligt förbundets uppfattning är bolaget därför skyldigt att utge skadestånd till honom enligt grunderna för anställningsskyddslagen.

Arbetsgivarparterna

Linjebuss Sverige Aktiebolag är organiserat i olika regioner, däribland Östergötlands region. Där driver bolaget kollektivtrafik samt skol- och färdtjänst med omkring 240 bussar. Bolaget har omkring 600 anställda inom regionen. Det finns arbetsplatser i Kisa, Åtvidaberg, Motala, Linköping och Norrköping. Dessutom finns bussar uppställda på de övriga platser som nämndes av förbundet. På varje arbetsplats finns en platschef som lyder direkt under regionchefen.

I Kisa är M.J. platschef. Där finns det 19 bussförare anställda. I Linköping med omnejd finns det totalt 257 bussförare. I verkstaden där finns 15 garagevakter och 19 mekaniker, en fastighetsskötare, en lagerarbetare samt en biljettansvarig. Det krävs att majoriteten av mekanikerna har behörighet att köra buss eftersom de måste kunna hämta bussar som går sönder ute i staden. Bara några få av mekanikerna saknar körkort för buss. I Åtvidaberg finns 20 bussförare anställda. I Motala, där det också finns en verkstad, arbetar 89 personer. I Norrköping finns 47 fast anställda och även där finns en verkstad.

K.E. anställdes år 1996 i Kisa. Han drabbades av hjärtbesvär under hösten 2000. Hans arbetsförmåga var då helt nedsatt. Han genomgick en hjärtoperation under våren 2001 och undergick därefter medicinsk rehabilitering. I de läkarintyg som bolaget fick del av angavs att det inte gick att bedöma när K.E. skulle kunna komma tillbaka i arbete. Av ett läkarintyg som kom till arbetsgivaren i juni 2001 framgick att K.E:s arbetsförmåga skulle utredas ytterligare samt att han inte kunde återgå i arbete. Samma bedömning gjordes i ett läkarintyg i november 2001.

M.J. hade under sjukskrivningen återkommande telefonkontakter med K.E.. Denne fick också vara med på fester och andra sammankomster hos bolaget i den mån han kunde det, och han hade full tillgång till arbetsplatsen.

Under den tid då K.E. har varit föremål för medicinsk utredning har bolaget inte haft möjlighet att företa någon rehabiliteringsutredning. Detta har av bolaget bedömts som obehövligt i den mening som avses i lagen om allmän försäkring. Under denna tid har ansvaret för behandlingen av K.E. ålegat landstinget. Arbetsgivarens rehabiliteringsansvar inträder enligt arbetsgivarparternas mening först när arbetstagaren är medicinskt färdigbehandlad. Försäkringskassan var inblandad under hela händelseförloppet och begärde inte någon utredning av bolaget. Bolaget fick under den nu angivna tiden ingen indikation på att K.E. inte skulle kunna återgå i sitt gamla arbete som busschaufför. Så sent som i februari 2002 skrev läkaren att man utredde K.E:s möjligheter att återgå i detta arbete.

Det var först genom läkarintyget den 12 mars 2002 som det blev klart att K.E. skulle kunna återgå i arbete, men inte som busschaufför.

På försäkringskassans initiativ hölls den 14 mars 2002 ett rehabiliteringsmöte där K.E. samt företrädare för bolaget, för det lokala facket, för försäkringskassan och för arbetsförmedlingen deltog. Försäkringskassans representant anförde att det inte behövdes någon rehabiliteringsutredning eftersom K.E. inte var medicinskt färdigbehandlad. Man diskuterade det läkarutlåtande som förelåg och enades om att K.E. skulle ta reda på om det var fråga om ett totalt förbud mot arbete som busschaufför eller om han kunde köra i mindre omfattning. Man enades vidare om att möjligheterna till omplacering skulle undersökas. För bolaget stod det dock redan klart att det inte fanns något annat arbete än sådant som kräver busskörning att erbjuda. Möjligheterna till omplacering till arbete som inte kräver busskörning hade nämligen redan tidigare utretts med anledning av andra rehabiliteringsärenden. Mötet resulterade i att K.E. skulle kontakta sin läkare för att få klarhet i frågan om han kunde få köra buss. M.N. och M.J. skulle utreda möjligheterna att ge K.E. arbete som inte krävde busskörning. Det gjordes klart för K.E. att han inte skulle få någon lön om det saknades arbetsuppgifter för honom.

Den 18 mars 2002 inställde sig K.E. på förbundets inrådan på arbetsplatsen. K.E. upplystes om att han inte skulle få någon lön och undertecknade därvid en handling som innebar att han förklarade bl.a. att han inte kunde utföra arbetsuppgifter som bussförare men däremot uppgifter som t.ex. tvättning, städning och reparationer.

Bolaget undersökte möjligheterna att finna alternativa arbetsuppgifter för K.E.. Vad förbundet har anfört i den frågan kan kommenteras enligt följande. Arbete som rampvakt förekom endast under vintern. Övriga tjänster efter omorganiseringen i Kisa var redan tillsatta, och där förekom endast arbete som busschaufför. Inte heller i Linköping fanns det något möjligt arbete för K.E.. Arbete som garagevakt kunde inte komma i fråga. En garagevakt måste ha körkort eftersom denne förutom att tvätta bussar och byta olja även måste

kunna hämta en trasig buss ute i staden och även köra buss inne i verkstaden. Verkmästertjänsten i Linköping tillsattes redan i februari 2002 och kunde av det skälet inte vara aktuell för K.E.. Inte heller arbete som mekaniker var något alternativ för honom. En mekaniker skall ha fordonsteknisk utbildning samt kunna köra buss. I lagret fanns inte något behov av extra arbetskraft. I smörjhallen arbetade ingen särskild personal utan enbart garagevakterna. Grovstädningen i garaget utfördes av extern entreprenör. Vid det aktuella tillfället fanns det inte något fastighetsskötarearbete. När det blev en ledig tjänst som fastighetsskötare blev K.E., såsom förbundet har anfört, erbjuden detta.

Den 28 mars hölls ett ytterligare rehabiliteringsmöte. Även vid detta sammanträde deltog förutom K.E. representanter för bolaget, förbundet och försäkringskassan. K.E. uppgav att han inte hade fått kontakt med sin läkare. Bolaget meddelade honom att han inte kunde beredas arbete om han inte kunde köra buss. Vid sammanträdet upprättade bolaget en rehabiliteringsutredning i samråd med K.E. och företrädarna för förbundet. Resultatet av sammanträdet blev att K.E. skulle kontakta sin läkare för att utreda om dennes slutsatser beträffande hans förmåga att köra buss kunde omvärderas helt eller delvis. Om en omvärdering gjordes kunde bolaget erbjuda anpassad arbetstid och förläggning av arbete. I annat fall fanns det inte några arbetsuppgifter att erbjuda. Bolaget hade redan den 15 mars gjort en omplaceringsutredning och undersökt vilka arbeten som kunde komma i fråga, och resultatet av utredningen var att bolaget inte kunde erbjuda annat arbete än sådant som krävde busskörning.

Troligen den 4 april 2002 fick bolagets företrädare del av ett läkarintyg som otvetydigt klargjorde att K.E. på grund av sin sjukdom inte kunde ha körkort för buss eller tung lastbil. Bolaget ansåg sig i detta läge ha gjort den omplaceringsutredning som kunde krävas, men utan positivt resultat. Mot den bakgrunden varslades K.E. om uppsägning den 8 april 2002. Det hölls en överläggning i uppsägningsfrågan den 26 april 2002. Förbundet gjorde då gällande att det inte förelåg saklig grund för uppsägning.

Vid mitten av maj 2002 kunde bolaget konstatera att det under sommaren skulle uppstå behov av semestervikarier med arbetsuppgifter som K.E. kunde utföra. K.E. erbjöds och accepterade den 15 maj 2002 ett arbete under sommaren som fastighetsskötare. Kort därefter blev han emellertid på nytt sjukskriven på heltid och har sedan förblivit detta. Den varslade uppsägningen kom mot denna bakgrund inte att verkställas.

Bolagets agerande har inte varit ägnat att skilja K.E. från hans anställning. Bolaget har gjort vad det kunnat för att bereda honom arbete och underlätta hans rehabilitering. Något åsidosättande av grunderna för anställningsskyddslagen har alltså inte förekommit.

Bolaget har en väl fungerande rehabiliteringsverksamhet. Bolaget har god kontakt med försäkringskassan i ärenden om långtidssjukskrivna.

Arbetsgivarparterna gör sammanfattningsvis gällande följande. Det är riktigt att K.E. på eget initiativ befann sig på arbetsplatsen under tiden den 18 mars - den 30 april 2002. Han har emellertid på grund av sin sjukdom inte stått till bolagets förfogande för att utföra det arbete han var anställd för. Bolaget har inte haft några andra arbetsuppgifter att omplacera honom till. På den korta tid som stod till buds kunde bolaget inte finna lämpliga arbetsuppgifter åt K.E.. Detta var inte möjligt ens efter omfördelning av arbetsuppgifter. Han är därför inte berättigad till lön för den aktuella tiden. Det betyder att bolaget inte har brutit mot bussavtalet.

Det bestrids att bolaget har åsidosatt sina skyldigheter i fråga om rehabiliteringen av K.E.. Arbetsgivarens rehabiliteringsansvar sträcker sig inte så långt att det skall vidtas åtgärder när en arbetstagare är föremål för medicinsk behandling. Att K.E. inte har stått till bolagets förfogande beror inte på bolaget, utan på förhållanden på hans sida i avtalsförhållandet. Om Arbetsdomstolen skulle finna att bolaget har ådragit sig skadeståndsskyldighet bör beloppet i varje fall jämkas till noll eller till det belopp som domstolen anser vara skäligt med hänsyn till omständigheterna i målet.

Bolaget har inte agerat för att skilja K.E. från sin anställning. Det bestrids alltså att bolaget skulle ha försökt framtvunga en egen uppsägning från K.E:s sida. Denna möjlighet diskuterades visserligen vid rehabiliteringsmötet den 14 mars 2002, men det var inte bolaget utan företrädaren för arbetsförmedlingen som förde saken på tal. Bolaget har alltså inte ådragit sig skadeståndsskyldighet genom att åsidosätta grunderna för anställningsskyddslagen.

Domskäl

K.E. anställdes år 1996 som busschaufför hos bolaget. Han var helt sjukskriven från arbetet mellan den 2 augusti 2000 och den 15 mars 2002. Under tiden den 16 mars - den 30 april 2002 var han sjukskriven på halvtid och vistades då på arbetsplatsen under viss tid varje arbetsdag. Han bedömdes under den tiden inte kunna köra buss och tilldelades inte några andra arbetsuppgifter av bolaget. För tiden efter den 30 april 2002 blev K.E. på nytt sjukskriven på heltid.

Twisten i målet gäller huruvida bolaget har brutit mot kollektivavtalet genom att inte utge lön till K.E. avseende den period då han under halvtids-sjukskrivningen uppehöll sig på arbetsplatsen. Dessutom är parterna oense i frågan om bolaget har åsidosatt grunderna för anställningsskyddslagen genom att söka förmå K.E. att lämna anställningen.

Utredningen i målet

Målet har avgjorts efter huvudförhandling. Vid denna har på förbundets begäran skett förhör under sanningsförsäkran med K.E. samt vittnesförhör med sektionsordföranden M.F., förre sektionsordföranden M.S., huvudskyddsombudet H.L. och arbetsplatsombudet S.H.. På arbetsgivarparternas begäran har skett vittnesförhör med biträdande

regionchefen M.N., platschefen M.J. och verkstadschefen O.E.. Dessutom har åberopats viss skriftlig bevisning.

Parternas ståndpunkter i lönefrågan

Förbundets uppfattning är i huvudsak följande. K.E. har visserligen inte kunnat utföra det arbete han anställts för, men har stått till arbetsgivarens förfogande för andra arbetsuppgifter. Det har inom bolagets verksamhet funnits andra arbetsuppgifter som han kunnat utföra utan hinder av sin sjukdom. Vid bedömningen av möjligheterna till omplacering skall man beakta att bolaget under den tid K.E. var helt frånvarande från arbetet inte vidtog några åtgärder i syfte att rehabilitera honom och underlätta hans återkomst till arbetsplatsen. K.E. är mot denna bakgrund berättigad till lön för den omtvistade tiden.

Arbetsgivarparterna har invänt i huvudsak följande. K.E. har ostridigt inte stått till bolagets förfogande för det arbete han anställts för, dvs. busskörning. Bolaget har undersökt möjligheterna att erbjuda honom andra arbetsuppgifter, men sådana har inte förekommit i bolagets verksamhet. Det bestrids att bolaget skulle ha åsidosatt sina skyldigheter i rehabiliteringshänseende. K.E. är mot denna bakgrund inte berättigad till lön för den tid han vistades på arbetsplatsen.

Rättsliga utgångspunkter för bedömningen av lönefrågan

I målet är det ostridigt att K.E. av medicinska skäl inte längre kunde inneha körkort för buss och att han därför inte stod till förfogande för det arbete han anställts för. Han stod emellertid till bolagets förfogande för andra arbetsuppgifter som utfördes hos bolaget, och det ytterst avgörande för lönefrågan blir därmed om bolaget hade bort erbjuda honom sådana arbetsuppgifter (jfr domarna 1982 nr 55 och 1996 nr 125).

Frågan om möjligheterna till omplacering bör ses mot bakgrund av de skyldigheter avseende arbetsanpassning och rehabilitering som åvilar arbetsgivaren. I domen 1993 nr 42 uttalade domstolen bl.a. följande om de regler som gäller på området.

Med de ändringar i arbetsmiljölagen och lagen om allmän försäkring (AFL) som riksdagen beslutade under 1991 har lagstiftaren sökt skapa regler för arbetsgivarens ansvar för att de anställda, som drabbas av skada eller sjukdom, får del av de anpassnings- och rehabiliteringsinsatser som behövs för att den anställde skall kunna fortsätta arbeta. Ändringarna i arbetsmiljölagen innebär att arbetsgivaren har getts ett större och tydligare ansvar för att utveckla sin arbetsorganisation, skapa meningsfullt och utvecklande arbete, anpassa arbetet till de enskildas förutsättningar och genomföra rehabiliteringsinsatser. Såvitt gäller arbetsgivarens ansvar inom ramen för den allmänna försäkringen har arbetsgivaren ålagts en lagreglerad skyldighet att i samråd med arbetstagaren svara för att dennes behov av rehabilitering snarast klarläggs och att de åtgärder vidtas som behövs för en effektiv rehabilitering. Om det inte framstår som obehövligt, skall arbetsgivaren under närmare angivna förutsättningar påbörja en rehabiliteringsutredning och denna

utredning skall genomföras i samråd med arbetstagarens fackliga organisation, om arbetstagaren medger det. Ansvar för att kartlägga rehabiliteringsbehovet gäller oavsett hur behovet har uppstått.

I domen anförs följande om den närmare betydelsen av lagändringarna.

I motivet till 1991 års ändringar av AFL har särskilt markerats att det är väsentligt för den enskildes trygghet i anställningen att arbetsgivaren gör allt som är möjligt att göra för att anställningen skall kunna bestå (prop. 1990/91:141 s. 43). Även i motiven till ändringarna i arbetsmiljölagen har motsvarande markering gjorts genom en erinran om den skyldighet enligt anställningsskyddslagen som en arbetsgivare principiellt har att före uppsägningen överväga alla möjligheter att flytta arbetstagaren till någon annan uppgift inom företaget, dvs. att omplacera arbetstagaren (prop. 1990/91:140 s. 51 f). I detta ligger bl.a. att arbetsgivaren måste överväga om det är möjligt att genom en ändrad arbetsorganisation eller omplacering på annat sätt bereda arbetstagaren arbetsuppgifter så att denne kan stanna kvar.

.....
I arbetsgivarens ansvar inom den allmänna försäkringen ingår att vidta de arbetslivsinriktade rehabiliteringsåtgärder som kan genomföras inom eller i anslutning till den egna verksamheten, t.ex. arbetsträning, utbildning och omplacering (prop. 1990/91:141 s. 42).

.....
Men i denna del kan ansvaret inte anses vara begränsat till att avse endast rehabiliteringsåtgärder för en återgång till arbete inom ramen för anställningen. Även möjligheterna att efter rehabilitering omplacera arbetstagaren till andra arbetsuppgifter inom företaget måste givetvis övervägas. Också i detta hänseende måste frågan om vidden av arbetsgivarens skyldigheter avgöras efter en prövning av omständigheterna i det enskilda fallet, där såväl arbetstagarens som arbetsgivarens förhållanden och förutsättningar vägs in (jfr prop. 1990/91:140 s. 52).

De nu återgivna uttalandena tar som framgång närmast sikte på den betydelse som arbetsgivarens skyldigheter i rehabiliteringshänseende har för tillämpningen av anställningsskyddslagen, dvs. för arbetsgivarens möjlighet att genom uppsägning frigöra sig från anställningsavtalet. Enligt domstolens mening bör ett motsvarande synsätt normalt vara vägledande när man som i det föreliggande fallet i en motsvarande situation har att ta ställning till en anställds krav på lön inom ramen för en pågående anställning. Det får därvid anses följa av kollektivavtalet och det enskilda anställningsavtalet att den anställdes rätt till lön skall bedömas i enlighet med ett sådant synsätt.

Har bolaget uppfyllt sina skyldigheter i rehabiliteringshänseende?

I enlighet med vad som anförts i det föregående hade det ålegat bolaget att påbörja en rehabiliteringsutredning, om detta inte framstod som obehövligt. Bolaget vidtog emellertid inte någon sådan åtgärd med sikte på att medverka till K.E:s rehabilitering under tiden efter den 2 augusti 2000, då hans sjukskrivning inleddes. Bolaget mottog under denna tid fortlöpande kopior av de läkarintyg som låg till grund för sjukskrivningen och höll en viss kontakt med K.E., men vidtog alltså för egen del inga andra åtgärder. Först den 14 mars 2002, i samband med K.E:s förestående återkomst till arbetsplatsen,

började bolaget medverka till rehabiliteringen genom att delta i ett sammanträde som tillkom på initiativ av försäkringskassan.

Arbetsgivarparterna har anfört att det under K.E:s sjukskrivningsperiod framstod som obehövt att påbörja en rehabiliteringsutredning mot bakgrund av att denne inte var medicinskt färdigbehandlad. Domstolen kan emellertid inte ansluta sig till detta synsätt. Det förhåller sig förvisso så att ansvaret för den medicinska behandlingen av K.E. åvilade landstinget, men det hade ändå varit värdefullt om bolaget på ett tidigt stadium hade närmare informerat sig om hans hälsförhållanden och möjligheter att återkomma till arbetet. Det måste för bolaget ha framstått som antagligt att K.E:s allvarliga hjärtproblem kunde ha betydelse för hans möjligheter att i framtiden köra buss.

Eftersom bolaget faktiskt inte påbörjade någon rehabiliteringsutredning kan man givetvis inte säkert slå fast vad denna hade lett till, men det framstår som troligt att bolaget på ett långt tidigare stadium än som blev fallet hade fått klart för sig att K.E. av medicinska skäl förmodligen inte skulle kunna återgå till sin tidigare arbetsuppgift, dvs. att vara chaufför. Ett stöd för detta antagande är att K.E:s behandlande läkare redan i juni 2001, dvs. omkring sju månader före K.E:s återkomst till arbetsplatsen, i sjukjournalen antecknade att han ”givetvis inte kommer att kunna återgå i arbete som chaufför”. Det framstår vidare som antagligt att bolaget långt tidigare hade kunnat få information om den troliga tidpunkten för K.E:s återkomst till arbetsplatsen. Som händelserna faktiskt kom att utvecklas fick bolaget troligen först i slutet av februari 2002 en signal om att K.E. inom kort skulle återkomma till arbetsplatsen på halvtid. Platschefen i Kisa M.J. har nämligen i målet lämnat uppgiften att han vid den tidpunkten hade ett samtal med K.E. om saken. Enligt M.J. framstod det då som oklart huruvida K.E. skulle kunna köra buss. Det är tydligt att bolaget i detta läge inte hade någon beredskap för hans återkomst till arbetsplatsen.

Sammanfattningsvis kommer domstolen i denna del av målet till följande slutsatser. Bolaget uppfyllde under K.E:s sjukskrivningsperiod inte sina skyldigheter i rehabiliteringshänseende. Den slutsatsen ändras inte av att K.E. såvitt framkommit inte antydde för bolaget annat än att han efter medicinsk rehabilitering skulle kunna återgå i arbete som bussförare eller av att arbetsgivarparterna oemotsagda uppgett att försäkringskassans företrädare i mars 2002 angav att en rehabiliteringsutredning inte behövdes. Det är antagligt att bolagets underlåtenhet i rehabiliteringshänseende ledde till att bolaget var sämre förberett för K.E:s återkomst till arbetet än vad som skulle ha varit fallet om bolaget hade vidtagit vederbörliga åtgärder. Som närmare kommer att utvecklas i det följande är dessa slutsatser av betydelse för bedömningen av frågan om bolagets skyldighet att betala lön till K.E..

Domstolens bedömning i lönefrågan

Några dagar innan K.E. återkom till arbetsplatsen den 18 mars 2002 hade det hållits ett rehabiliteringsmöte där hans situation diskuterades under medverkan av företrädare för bolaget, den fackliga organisationen, försäk-

ringskassan och arbetsförmedlingen. Sammanträdet resulterade dels i att K.E. skulle undersöka om han enligt läkarens åsikt helt skulle avhålla sig från bussförararbete, dels i att bolaget skulle undersöka möjligheterna att omplacera honom till annat arbete. Ett ytterligare rehabiliteringsmöte hölls den 28 mars 2002. Detta möte resulterade i att K.E. återigen skulle undersöka körkortsfrågan eftersom han inte hade lyckats få kontakt med den behandlande läkaren. Från bolagets sida angavs visserligen nu att det saknades möjligheter att omplacera K.E., men frågan om hans möjligheter att köra buss var alltjämt obesvarad. Klarhet i den frågan uppkom först den 4 april 2002, då bolaget fick del av ett läkarintyg som utvisade att rekommendationen mot busskörning var undantagslös. Det var mot den bakgrunden som bolaget den 8 april 2002 varslade om uppsägning av personliga skäl.

Som förbundet har utvecklat framstår den nu beskrivna perioden omedelbart före och en kortare tid efter K.E:s återkomst till arbetsplatsen som ett utredningsskede då parterna sökte reda ut de oklarheter som rörde beträffande hans rehabilitering och möjligheter att utföra arbete inom bolagets verksamhet. Mot bakgrund av vad som anförts om bolagets underlåtenhet i rehabiliteringshänseende kan bolaget inte anses sakna ansvar för att dessa oklarheter förelåg. Bolaget bör enligt domstolens mening redan av detta skäl anses skyldigt att utge lön avseende den nu angivna perioden, dvs. fram till varslet om uppsägning den 8 april 2002. Den omständigheten att bolaget i samband med K.E:s återkomst till arbetsplatsen klagade för honom att han inte skulle erhålla lön föranleder ingen annan bedömning.

I fråga om rätten till lön för tiden efter det skede då bolaget ännu medverkade i utredning om K.E:s rehabilitering bör det vara avgörande i vilken mån det har kunnat krävas att bolaget beredde honom sysselsättning genom andra arbetsuppgifter, dvs. efter omplacering till sysslor som inte krävde att han körde buss. Förbundet har menat att en sådan omplacering hade kunnat göras, medan arbetsgivarparternas inställning är att det har saknats möjliga arbetsuppgifter för K.E..

Det kan till en början konstateras att bolaget är en stor arbetsgivare med 600 anställda bara inom den aktuella regionen i Östergötland. Enligt vad som framkommit krävs det för flertalet anställningar av intresse i målet att arbetstagaren innehar körkort för buss. Från förbundets sida har emellertid anförts att det borde ha varit möjligt att bereda K.E. sysselsättning i verkstaden i Linköping, där det arbetade 19 mekaniker, 14 garagevakter och några ytterligare arbetstagare med olika uppgifter. Liknande arbeten förekommer enligt förbundet även på vissa andra arbetsplatser inom regionen. Enligt arbetsgivarparterna krävs det i allmänhet även i fråga om de nu angivna personalkategorierna att de kan köra buss. Det är emellertid ostridigt i målet att inte alla arbetstagare inom dessa personalkategorier faktiskt har körkort för buss. Det får därmed anses stå klart att det har bedrivits arbete inom bolagets verksamhet av sådant slag att det i och för sig hade kunnat komma i fråga för K.E:s del. Arbetsgivarparternas ståndpunkt är emellertid att det inte har varit möjligt att erbjuda honom något sådant arbete eftersom

dessa arbetstillfällen tillskapats för och redan var besatta med arbetstagare som av en eller annan anledning inte längre kunde köra buss.

Beträffande bolagets möjligheter att omplacera K.E. har det lämnats uppgifter av så gott som alla de personer som har hörts vid huvudförhandlingen i målet. Vad som då har framkommit har enligt domstolens mening inte skapat någon klarhet i frågan. De uppgifter som lämnats av bolagets företrädare tyder på att deras undersökningar har varit inriktade på att undersöka förekomsten av lediga befattningar. Bolagets undersökningar utvisade enligt de uppgifter som lämnats att några sådana befattningar inte fanns. Bolaget hade emellertid enligt domstolens mening en skyldighet att undersöka även möjligheterna att genom viss omorganisation, i första hand genom omfördelning av arbetsuppgifter, finna sysselsättning åt K.E.. Huruvida bolaget verkligen har undersökt sådana möjligheter framstår som oklart. Vid bedömningen av bolagets möjligheter att lösa frågan på detta sätt bör beaktas dels att det är fråga om ett större företag och dels att K.E:s arbetsinsats var begränsad till fyra timmar om dagen.

Av intresse är att det i anslutning till den i målet aktuella perioden tillsattes olika befattningar som hade kunnat vara av intresse för K.E:s del. Från förbundets sida har i detta sammanhang nämnts en tjänst som verkmästare i Linköping som tillsattes i februari 2002 och ett par befattningar som garagevakter vilka tillsattes i maj 2002. Dessutom kan det konstateras att K.E. själv faktiskt erbjöds ett arbete som fastighetsskötare under sommaren 2002, dvs. det arbete som han accepterade men inte kunde tillträda på grund av att han på nytt blev sjukskriven. Det anförda ger belägg för att det i en verksamhet med så pass många anställda som bolaget hade ofrånkomligen förekom en viss rörlighet hos personalen och möjligen även ett förändrat behov av arbetskraft som ledde till att det med vissa mellanrum gjordes nyanställningar och omfördelning av arbetsuppgifter. Detta är av betydelse för bedömningen särskilt mot bakgrund av vad som anförts i det föregående om bolagets underlåtenhet att göra en rehabiliteringsutredning i ett tidigt skede och vidta andra åtgärder i syfte att underlätta en återgång i arbete för K.E:s del. Det finns mycket som talar för att bolaget med information om hans förhållanden och en viss planering hade kunnat ta hans arbetskraft till vara. Man kan givetvis inte säkert veta att detta skulle ha blivit fallet, men osäkerheten i den frågan bör enligt domstolens mening gå ut över bolaget. Bolaget har inte fullgjort sin skyldighet i fråga om rehabiliteringsutredning, och det är inte visat att det skulle ha saknats arbetsuppgifter för K.E. även om skyldigheten hade fullgjorts.

Mot bakgrund av det anförda anser Arbetsdomstolen att K.E. under de omständigheter som rådde får anses ha stått till förfogande för arbete på ett sådant sätt att han är berättigad till lön i enlighet med vad som har yrkats av förbundet för hans räkning.

Allmänt skadestånd för kollektivavtalsbrott

Med den bedömning som gjorts i det föregående står det klart att bolagets underlåtenhet att utge lön till K.E. har utgjort ett brott mot bussavtalet.

Arbetsdomstolen bestämmer skadeståndet för hans egen del till 25 000 kr och för förbundets del till 20 000 kr.

Har bolaget åsidosatt mot grunderna för lagen om anställningsskydd?

Förbundet har i denna del gjort gällande att bolaget verkat för att K.E. skulle säga upp sig själv samt att bolaget genom att förhålla sig passivt gentemot honom och att inte vidta de åtgärder som har ansetts erforderliga direkt eller indirekt verkat för att han skall säga upp sig själv. Arbetsgivarparterna har bestritt förbundets påståenden i denna del.

Förbundets talan i denna del är som domstolen uppfattat den i första hand inriktad på vad som inträffade vid rehabiliteringsmötet den 14 mars 2002. Det anfördes redan då från bolagets sida att det inte fanns några andra arbetsuppgifter än busskörning att erbjuda K.E.. En lösning som diskuterades vid mötet gick ut på att K.E. skulle säga upp sig själv med rätt för honom att få viss ersättning från bolagets sida under den tid som gällde som karens för arbetslöshetsersättningen. Det har emellertid lämnats motstridiga uppgifter i frågan om vem som lämnade detta förslag. Enligt K.E. kom förslaget från bolagets företrädare. M.J. har däremot uppgett att en egen uppsägning från K.E:s sida nämndes av försäkringskassans representant vid mötet och då endast som ett av flera tänkbara alternativ. Enligt domstolens mening saknar det betydelse för bedömningen vem det var som förde saken på tal. Även om en uppsägning från K.E:s sida faktiskt skulle ha föreslagits från bolagets sida kan detta nämligen inte under de aktuella omständigheterna anses utgöra någon otillbörlig påtryckning i syfte att få honom att lämna anställningen. Något handlande i övrigt från bolagets sida som skulle kunna föranleda bedömningen att bolaget handlat i det angivna syftet har inte visats föreligga.

På grund av det anförda kommer domstolen till slutsatsen att förbundets talan i denna del inte kan bifallas.

Rättegångskostnader

De ställningstaganden som domstolen har gjort i det föregående innebär att parterna har ömsom vunnit och förlorat på ett sådant sätt att vardera partsidan bör stå för sina rättegångskostnader.

Domslut

1. Bussarbetsgivarnas fastställsetalan avslås.
2. Linjebuss Sverige Aktiebolag förpliktas att till K.E. utge lön med tolvtusentrehundratrettionio (12 339) kr , jämte ränta enligt 6 § räntelagen på 3 726 kr från den 25 mars 2002 och på 8 613 kr från den 25 april 2002, allt till dess betalning sker.
3. Linjebuss Sverige Aktiebolag förpliktas att till K.E. utge allmänt skadestånd med tjugofemtusen (25 000) kr jämte ränta enligt 6 § räntelagen från den 11 juli 2002 till dess betalning sker.

4. Linjebuss Sverige Aktiebolag förpliktas att till Svenska Kommunal-
arbetareförbundet utge allmänt skadestånd med tjugotusen (20 000) kr jämte
ränta enligt 6 § räntelagen från den 11 juli 2002 till dess betalning sker.
5. Svenska Kommunalarbetareförbundets yrkanden i övrigt ogillas.
6. Vardera parten skall stå för sina rättegångskostnader.

Ledamöter: Michaël Koch, Sören Öman, Margit Strandberg, Peter Ander,
Anders Hagman, Rolf Lindh och Margareta Zandén. Enhälligt.

Sekreterare: Karina Hellrup